

פשוטו של מקרא?

אחד הרבנים שליט"א

"המעיינים והלומדים בספר מתקשים להסביר או להגדיר ... פסוקי התורה המוכרים מימי הינקות כמו האירו להם באור חדש, בהיר וזך, הלא הוא אור הפשט".

ואכן החיבור נושא את השם "פשוטו של מקרא", ומציב את המדור תחת הפסוקים, כאשר פירש"י נדחק הצידה. ומעת לעת – כאשר יראה לנכון – הוא מביא מפירוש רש"י בתוך החיבור. [החיבור גם בוחר מתי לציין את רש"י כמקור, ומתי לא – גם כאשר הפירוש הוא פירוש רש"י].

כי אכן, כפי שכתבו בעצמם - החיבור בא להיות "שולחן ערוך ומוכן", ולא כתוספת וכדו'. וכמו כן, אינו בנוי על הפירוש הישן נושן המוכר "מימות הינקות" פירוש רש"י, אלא הוא בא להציע פירוש ב"אור חדש".

גם בהקדמה לספר, כותבים המו"ל: "הצגנו בפני הלומד את כל 'לב' התוכן הנצרך להבנת פסוקי המקרא". נחזור שוב במטותא: "כל 'לב' התוכן הנצרך להבנת פסוקי המקרא".

בדיקה קלה בשטח, תגלה שהמטרה הושגה. הספר המנוקד זכה להצלחה יוצאת דופן, והודפס שוב ושוב בכמה מהדורות וכמה פורמטים – כאשר לדאבון לב, החיבור התפשט כ"פירוש פשט" על התורה הקדושה, ומפיו יהגו לומדים ומלמדים בחוגים רבים.

לאור זאת, ראשי המכון מרשים לעצמם לטפוח על שכמם, וכך כתבו בפלטפורמה הנ"ל:

"החיבורים הללו שינו את ארון הספרים היהודי בדור האחרון, והפכו לנכסי צאן ברזל בבתי הכנסיות ובתי המדרשות ולספרי חובה כמעט בכל בית בישראל. אין מי שלא שמע עליהם, אין לומד שלא נעזר בהם".

ג.

אם הדברים היו מסתיימים בכך, גם כן היה עלינו להרים קול זעקה מרה, מתרי טעמי.

אל"ף, היומרה להכריע בין הפשטים. כאשר בני דורנו העושים עבודתם לפי שכר שעת, באים

א.

הדבר הפשוט והיסודי אצל כל יהודי בכל הדורות, הוא שהתורה הקדושה היא ספר לימוד ומוסר השכל, "להורותם", וכאשר התורה האריכה בסיפורי עבדי אבות הוא משום ש"פה שיחתם של עבדי אבות", ויש בזה לימוד לדורות. וכנ"ל כל סיפורי התורה, וכל מילות התורה – כולם ללמד יצאו.

כל מי שתפס רח"ל את התורה כספר היסטורי או כספר סיפורים בעלמא, יצא מכלל ישראל. [ויע' להרמב"ם בפירה"מ ריש פרק י' היסוד השמיני].

והדברים אמורים על כל חלקי התורה: הפשט והדרש, הרמז והסוד. בכל הדרכים התורה באה להורות ארחות חיים. זהו פשוטו של מקרא, מדרשו של מקרא, רמזיו וסודותיו.

כה לימדונו חז"ל, (הובא ברש"י שלהי פרשת חיי שרה):

"אמר רבי חייא בר אבא, למה נמנו שנותיו של ישמעאל? כדי לייחס בהם שנותיו של יעקב. משנותיו של ישמעאל למדנו, ששימש יעקב בבית עבר י"ד שנה" וכו'. (ראה עוד רשב"ם בראשית ה, ל"א כעין זה).

כך כתב המלבי"ם בשער ספרו: "שלא נמצא מאמר ריק מרעיון נשגב". ואכן, דברים אלו פשוטים ויסודיים, ואין צורך להאריך בהם כלל.

ב.

קעת נבחן את החיבור 'פשוטו של מקרא'.

על מטרת החיבור, כתבו המו"ל בפלטפורמת הפרסום הרשמי של החיבור:

"יצירת מופת ייחודית מסוגה... שעובדו בלשון צחה ונגישה לבני דורנו, והוגשו כשולחן ערוך ומוכן לפני המבקש ללמוד ולהכיר את התורה הקדושה שבכתב, מילה במילה, פסוק אחר פסוק, ענין רודף ענין, דבר דבור על אופניו בשלמות.

להכריע בין הרים רמים הם המה הראשונים כמלאכים, ולקבוע מהו 'פשוטו' באמיתה של התורה הקדושה.

בי"ת, עזות המצח שלא לבסס את הפירוש על פירוש רש"י, אשר התקבל בכל הדורות כ"הפירוש" על התורה, ואשר הוא הפירוש היחיד אשר נפסק בשו"ע ס' רפה שיוצאים בו דין אמירת שנים מקרא ואחד תרגום.

ואין צורך להאריך בדברים אלו, כאשר מדובר בקוראים "המבינים בעם" האמונים על היסודות הפשוטים ועל הדרך המסורה. וכבר התפרסם מכתבם של רבותינו הגדולים האבי עזרי והגרי"ש זיע"א:

"הנה לא אוכל לעבור על זה, שלא להתריע בשער בת רבים, על מה שמרשים לעצמם מחברים בני זמנינו, להדפיס ליקוט פירושים כפי הכרעת שכלם, כמו פירושים על החומש והש"ס, כמו רש"י, ומציינים למטה שזה לקחו מפירוש ראשון זה, וזה לקחו מפירוש ראשון אחר.

"הנה, בדורנו דור היתום, להכריע כפי קטנות דעתם בפירושי הראשונים דלא כרש"י, כפי שכל המחבר, וגם מכניסים שם מפירושי האחרונים כפי הכרעת שכל המחבר מה ללקט, וקובעים שזהו פשוטו של דבר, דלא כרש"י, וזהו המומלץ ללמד לתלמידים, והיא פרצה נוראה, אשר הייתה צריכה להחריד לב כל שומע, כי אחריתה מי ישורנו".

אלא שבעיות אלו מתגמדות מול המגמה הניכרת בספר, כאשר הקורא מקבל רושם ברור כיצד הוא תופס את "פשט התורה", וכיצד הוא תופס את "ספר התורה" בעצמו.

הדברים לא ייאמנו ומזעזעים כל לב. שמענו מעד נאמן שאמר לו אחד מגדולי הדור שליט"א, שכאשר רואים את החורבן הגדול בחיבור לא ייאמן שאנשים חרדים התכוונו למה שעשו!

אך לדאבוננו אלו הדברים, וכדלהלן.

ד.

הרושם מהספר מתחילתו ועד סופו, שהוא אמונ על תפיסה כאילו ה"פשט" פירושו - ללמוד "בגובה העיניים". וכביכול "פשוטו" הוא ללמוד "לבד, לבד", איך שילד מסתכל על דברים.

ובכלל זה: בלי להסתמך על פירושי חז"ל וראשונים כמלאכים, בלי לייסד הדברים על אדני הרוממות והמצוות. אלא ללמוד כדעת בעלי בתים.

להוציא מליבם של בעלי תפיסה כזאת, כתב האבן עזרא - אשר כל פירושו הוא דרך הפשט - בהקדמתו בין הדברים:

"זאת דרך הצדוקים... כל איש כרצונו יפרש הפסוקים... ואיך יסמכו במצוות על דעתם... בעבור שלא תמצא בתורה מצווה אחת בכל צרכיה מבוארה... וזה לנו האות שסמך משה על תורה שבעל פה... כי אין הפרש בין התורות ומידי אבותינו שתיהן לנו מסורות".

החיבור כסדר בוחר בפירושים כאלו שאין בהם נתינת טעם של מצווה ומעלה, של רוממות הרוח ולימוד לדורות, או של נס וכו'. הדברים ניתנים לבדיקה וכל מי שיחפש ימצאם לאורך כל הספר בתמידיות.

ואכן תלמידי חכמים שליט"א שנתבקשו ע"י גדולי התורה שליט"א לבדוק את החיבור, חזרו בפנים נפולות, כאשר המגמה הנ"ל היא שיטתית לאורך בכל החיבור. אחד מגדולי הדור שליט"א שעבר על החיבור התבטא ש"בכל דף יש בעיה".

ולפני שנביא את הדוגמאות, נקדים הבהרה קצרה בראשית הדברים:

המאמר הבא לא בא להקיף את הבעייתיות הקיימת בחיבור 'פשוטו של מקרא', אלא רק לתת הצצה קלה לחיבור, כדי לשבר את הקורא על מגמת החיבור כולו ולהראות את החורבן הגדול שיש בו.

נעשתה השתדלות לקצר בדוגמאות, כדי שלא לטמטם את ליבנו. אולם ההכרח לא יגונה, ונישא אפוא תפילה שלא יבוא מכשול והשפעה רעה על ידנו - בבחינת "אידי דטריד למיפלט, לא בלע".

הדוגמאות מפרשת בראשית, כבר התפרסמו מפה לאוזן עם פרוץ הפולמוס. המטרה בהבאת דוגמאות נוספות מהפרשות הבאות, הם להראות כי מדובר במגמה שיטתית לאורך כל החיבור. וכדי שלא להלאות את הקורא, הבאנו מספר מועט של דוגמאות בקיצור נמרץ.

ה.

החיבור מלהטט בין הראשונים, כאשר בכל מקום הוא בוחר בפשט ה"מסתדר" עם הפשט הגשמי. ופעמים לצורך כך הוא אף מחדש מעצמו, או שמביא מקורות לדברים בלתי מדויקים.

הנה דוגמית קטנה מפרשת חיי שרה.

"ויצא יצחק לשוח בשדה" – רש"י והתרגום מפרשים פשט מלשון תפילה, כמו "ישפוך שיחו". החיבור קובע פשט כהראשונים האחרים שפירושו שיצא בין השיחים. ופירוש רש"י מביא כדרש בעלמא.

"ואנוכי פינתי הבית" – הכתוב לא מפרש להדיא ממה פינה הבית, ואכן צריך לדעת ממה פינה הבית? והביא רש"י מרז"ל שפינה מעבודת כוכבים. החיבור בוחר בפשט שפינה הבית ועשה להם מקום בעלמא, ואת פירוש"י מביא כדרש בעלמא.

"ותפול מעל הגמל" – מפרש הרשב"ם שהוא משום צניעות וקדושה, וכדברי הגמ' בפסחים שלגבי גמל הוא מרכב ולא מושב וכו', ולכן לא היה זה צנוע שרביקה תרכב. בחיבור נקטו שהוא דרך ארץ בעלמא, ומשום כבוד וענווה, שלא יאה הוא הולך והיא רוכבת.

הניסים המוזכרים ברש"י, אינם מוזכרים בחיבור: כך לגבי מה שעלו המים לקראתה, [כאשר הם מפרשים טעם מה ש"וירץ העבד לקראתה" שאחרת לא יהיה לו סיבה לבחור ברביקה...]. כך לגבי קפיצת הדרך של אליעזר.

כך לגבי הנס של שרה ורביקה "נר דלוק מערב שבת לערב שבת, וברכה מצויה בעיסה, וענן קשור על האהל". במקום זאת עמעמו את הדבר, וכתבו שראה יצחק ברביקה "דברים טובים" כמו בשרה.

ואכן, בפסוק "ויספר העבד", אשר פירש רש"י "גלה לו נסים שנעשו לו". לא עשו עורכי החיבור מה שעשה אליעזר, והשמיטו את דברי רש"י שם.

והמוסר השכל המובא ברש"י ומחז"ל, גם כן אינו מובא בחיבור:

כך לגבי מה שהיו גמלי אברהם זמומים, מפני הגזל. כך לגבי מה שאברהם לא חפץ להשיא

בנו לבת אליעזר, מפני שהוא ארור. כך לגבי מות אברהם "בשיבה טובה", שזכה ועשה ישמעאל תשובה וזוהי השיבה הטובה.

"וירץ לבן החוצה" – פירש רש"י שרשע היה ונתן עיניו בממון. האור החיים פירש להיפך, שצדק לבן כיון שחשד את אליעזר. החיבור בוחר פשט שלישי "פרווה", בלי מוסר השכל לכאן או לכאן – שבא להכניסו כי אליעזר היה נכבד, וירץ להראות לו ידידות.

י.

כל זאת גם במקרים שגם לשיטת עמי הארצות אין ראייה מ"הכתוב" לכאן ולכאן, גם בזה בחרו בפשט הגשמי. ולדוגמא בנתינת הטעם, אשר הכתוב אינו מתייחס להדיא "מדוע" נעשה הדבר, גם בזה יבחרו את הפשט הכי פחות רוחני.

בפרשת וירא כתוב שאברהם "יושב פתח האוהל כחום היום". ומפרש רש"י שחיפש אורחים. החיבור בוחר להביא את פירוש הרמב"ן שישב בפתח להתקרב מחום היום.

אולם את שלהי דברי הרמב"ן "והזכיר זה להודיע שלא היה מתכוון לנבואה, לא נופל על פניו ולא מתפלל ואף על פי כן באה אליו המראה הזאת" – את המוסר השכל שבזה, בגדלות אאע"ה, השמיטו.

[מדיניות זו של "קיצוץ" המובאות, בהשמטת המוסר השכל – חוזרת על עצמה. כך בתחילת פרשת ויצא "ויקח מאבני המקום", כאשר פירוש רש"י ידוע שהיה ריב בין האבנים עלי יניח הצדיק ראשו וכו', נעשו כל האבנים לאבן אחת וכו'.

בחיבור הם מביאים את הפירוש שלקח מלכתחילה אבן אחת, ומסתייעים כמקור בזוהר חדש על הפרשה לדעת ר' יוסי. אלא שבחיבור השמיטו הרישא של הדברים שם, שלשם מראשותיו לבכי ולצער וכו', יעו"ש].

דוגמא נוספת:

"איה שרה אשתך ויאמר הנה באוהל" – רש"י והרד"ק ועוד מפרשים שצנועה היתה. יש המפרשים על פי דברי חז"ל, שהוא משום הנס שחזר להיות לה אורח כנשים.

בחיבור בחרו בפשט שלישי, שאין בו לא מצווה ולא נס, שהסיבה ששרה היה באהל שלא הסתובבה, היות שהיה קשה לה שלא היו לה ילדים. ומה שנלמד מזה, שאדרבה אילולי בושטה, היה מן הראוי שתתראה!

וכהנה כסדר.

[ישנם מקומות, אשר אדרבה לפי הכתוב במפורש או לפי סדר המקרא - מוכח שהיה נס, והם בחרו הפירוש שאינו תופס דרך נס. כך בפרשת חיי שרה "ותמלא כדה ותעל", ובסמוך הביא רש"י שעלו המים לקראתה, וכתב הרמב"ן שהוא מדלא כתיב "ותשאב" אלא "ותעל". לא הביאו כן בחיבור.

כך לגבי סדר הדברים בנתינת הצמידים לרבקה, מה היה קודם הנתינה או שאלת "מי את". אשר רש"י מפרש המקרא לפי הסדר הכתוב, שנתן הצמידים ואח"כ שאל בת מי את, ומפרש רש"י שסמך אליעזר על זכותו של אברהם. בחיבור הביאו הפירוש להיפך.

והצד השווה, שנמנעו מלפרש שהיה נס או שהיתה סייעתא דשמיא מיוחדת. ואגב, בשתי הדוגמאות הנ"ל, כתבו הראשונים (רש"י גבי שאלת "מי את", והרמב"ן גבי "ותעל") - שלא סיפר אליעזר הדבר ללבן ובתואל, שחשש ש"לא יאמינו" לו. וד"ל].

ז.

המהלך השיטתי של פירוש התורה "בגובה העיניים", והשמטת המסרים של המצוות והמעלות, רוממות האבות והניסים - יש בו להציג את התורה הקדושה כספר סיפורים וספר היסטוריה, רח"ל.

ואין הטענה רק כלפיי הפירושים עצמם, אלא גם את המדרשים שראה רש"י לנכון לשלב בפירושו כ"מדרש אגדה" - הרי זו עוולה נוראית שלא הביאו.

והטענה היא גם לשיטתם, שהלוא לפעמים, כאשר ראו לנכון, הובאו גם הובאו בחיבור מדרשים מחז"ל. ולא רק מדרשים, אלא גם מספרי הסוד הזוהר הקדוש כתבי האריז"ל וכו'.

השאלה מזעקת: כל שהחיבור מוגש כ"שולחן ערוך" המתמצת את "לב העניין של הבנת

התורה", מה פרצו פרץ להשמיט דברי האגדה שרש"י הביאם, וכי הם אינם "לב התוכן הנצרך להבנת התורה"?

אחד מעורכי הספר פרסם לאור הסערה, אחרי חג הסוכות האחרון מכתב פומבי. שם הוא מונה את מטרות הספר לפי שיטתם, בין הדברים הוא מציין את המטרה הבאה:

"להוסיף הקדמות, סיכומים וקטעי פתיחה והנחייה בין פרשיות ופסוקי התורה, למען ידע הלומד מאין בא ולכן הוא הולך, וישיג להבין לא רק את פשוטו של כל מקרא כשלעצמו, אלא גם את סדר ופשט העניין כולו; באיזה הקשר נאמרה פרשה פלונית כאן, והיכן אנו עומדים מצד סדר הדברים שם. ואגב כן ליישר מעקשים וליישב אין ספור פסוקים הנראים לעיני הלומד הממוצע כחוזרים על עצמם או כמקדימים את המאוחר ועוד".

והשאלה שוב נשאלת: מי סני עליהם מדרשי חז"ל, יותר מההקדמות והפתיחות תוצר המכון?

האם מעלים הם על דל מחשבתם שמדרשי חז"ל, אין בהם "ליישר מעקשים וליישב אין ספור פסוקים"? האם רז"ל לא החכימונו "למען ידע הלומד מאין בא ולכן הוא הולך"?

אתמהה ואילילה.

מדרשים מפורסמים שגדלו והתגדלו עליהם דורות של יהודים, הושמטו מהחיבור. כמו המדרש בפרשת וירא על הפסוק "ויהי כבוא אברהם מצרימה", ששרי היתה בתיבה; אשר כל ילד זוכר.

ואילו לומדי החיבור לא זוכים לאורו, כיון שבחיבור כתבו להיפך מחז"ל, ששרה כן באה עם אברהם מצרימה, וכך ראוה המצרים. [והגם שלשיטתם, הלא "הכתוב" של כבוא אברהם, מוכיח כחז"ל].

כל המדרשים מעין זה אינם שייכים ל"שולחן ערוך של הבנת התורה"?

ח.

וכך לאורך חמשת כרכי החיבור, אשר "אין לומד שלא נעזר בהם", מושמטים הרבה מיסודות היהדות ועקרונות חיינו. גם הטרימינולוגיה שהשתמשו בו לפעמים בדברם על התורה ק,

לקוחה מהמשכילים והאקדמאים, כאשר יראו דקי האבחנה.

הנה השמטות לדוגמא ברוממות לימוד התורה: בשלהי פרשת תולדות מביא רש"י דברי חז"ל שנטמן יעקב בבית עבר י"ד שנים, ולא נענש עליהם – בזכות התורה. רש"י חוזר על כך כמדומה שלוש פעמים בחיבור הדבר הושמט כל הפעמים.

בפרשת ויחי "יששכר חמור גרם" וגו', פירש רש"י "סובל עול תורה כחמור וכחמור המהלך ביום ובלילה ואין לו לינה בבית, וייט שכמו לסבול עול תורה, ולפסוק לישראל הוראות של תורה על ידי מאתים ראשי סנהדראות".

תחת זאת הביאו בחיבור את הפשט שיששכר העדיף לא לנסוע למרחקים באניות כמו זבולון ועבד בשדה. את דברי חז"ל שיששכר עסק בתורה הביאו בסוגריים, רק כסעיף ב"מנוחת הגוף" שנח כל כך, שלא יצא לעבוד בשדה, אלא יכול היה למד. אפשר שלא לקרוע קריעה עד הלב?

בריש פרשת בחוקותי "אם בחוקותי תלכו" פירש"י שתהיו עמלים בתורה. ולקמן מיניה (כו, טז) כתב רש"י שבע עבירות, עבירה גוררת עבירה, מ"לא למד" עד "כופר בעיקר". יסודי היהדות ממש. הכל הושמט בחיבור.

בפרשת נצבים על הפסוק לא "בשמים היא" כתבו שלימוד התורה היא דבר אפשרי, לא הביאו דברי רש"י וחז"ל, שאם היה בשמים היו צריכים לעלות אחריה. וזה יסוד האומה, שאנו עבדי המקום בכל לבבינו ובכל נפשינו, ואעפ"כ הושמט בחיבור.

בפרשת האזינו "יערף כמטר לקחי", לא כתבו דברי רש"י שהתורה היא חיים לעולם כמטר, וכמו שכתוב על התורה "כי הוא חי", ואנו חוזרים על כך מידי ערב בברכות קר"ש "כי הם חיינו" – אלא עמעמו את המסר וכתבו רק שיש בזה "תועלת ראויה וטובה".

בפרשת בשלח (טז, לב) במצווה להניח צנצנת המן למשמרת לדורות, הביא רש"י מימי ירמיהו וכו', בזה הלשון: "כשהיה ירמיהו מוכיחם למה אין אתם עוסקים בתורה, והם אומרים נניח מלאכתנו ונעסוק בתורה, מהיכן נתפרנס. הוציא להם צנצנת המן, אמר להם אתם ראו דבר ה'

וכו', ראו בזה נתפרנסו אבותיכם, הרבה שלוחין יש לו למקום להכין מזון ליראיו, ע"כ.

בדברי רש"י אלו יש לקח כפול: גם יקר התורה, שהקב"ה מכין מזון ליראיו העוסקים בתורה. וגם יש כאן את יסוד האמונה והביטחון, שהשי"ת מכלכל ומפרנס חיים בחסד, ושאלו הדבר תלוי בהשתדלות. ואעפ"כ הושמט בחיבור.

ח.

"שאלו להגאון רבי ירוחם יהודה לייב פרלמן זצוק"ל, הנודע בישראל בשמו "הגדול ממינסק" – מה פסול מצאו ב"ביאור", פירושו של המשכיל מ. מ. מדעסוויי, באשר לא נמצאו בו כל דברי תורה כפירה ומינות, ואין בו דבר הסותר פניה מפינות הדת.

"וענה הגדול ממינסק במתק לשונו: אמת כי לא נמצאה כפירה מפורשת בדברי ה"ביאור". ואולם, את הכפירה אפשר ללמוד לאו דווקא ממה שכתוב, אלא גם ממה שלא כתוב...

"דהנה לדוגמא, כתבו מפרשי התורה שמשיח רמוז בפסוק "לא יסור שבט מיהודה... עד כי יבוא שילה". אך באמת לא כל מפרשי התורה פירשו כן, כי רש"י פירש ש"שילה" הוא מלך המשיח, ורמב"ן מפרש בעניין אחר.

"אמנם גם לפי הרמב"ן שפירש בעניין אחר, מ"מ רמוז המשיח בפסוק אחר שבתורה, ויפרש את הפסוק "ויהי בישראל מלך" על מלך המשיח, הגם שרש"י שם מפרשו בעניין אחר.

"וגם האבן עזרא שמפרש בשני המקומות דלא קאי על מלך המשיח, מ"מ יש לו פסוק אחר ששם רמוז מלך המשיח. וכן בתחיית המתים, בשכר ועונש. בנצחיות התורה וכדומה.

"מה שאין כן ה"ביאור" סלל לו דרך משלו, כי במקום שרש"י מפרש שהכוונה למלך המשיח, הוא מביא את פירוש הרמב"ן, ובמקום שהרמב"ן מפרש כי כאן רמוז מלך המשיח, הוא מפרש כרש"י או כראב"ע". (עובדות והנהגות לבית בריסק חלק ד עמ' קפב).

הנמשל העולה לענייננו, אינו לגבי משיח שב"ה הוזכר בספר בפרשת ויחי; הנמשל הוא שבכוח ה"לא כתוב" והלוליינות בין פשטי הראשונים,

הגישו בפני הקוראים את פירוש התורה ב"אור חדש" כלשונם.

ואכן, הלומד חומש רש"י כ"בימי הינקות" מחד, והלומד חומש עם החיבור מאידך – יוצאים עם שתי "פרשיות" שונות. שוד ושבר.

ט.

ומידי דברינו על המשל הנ"ל, הציע תלמיד חכם אחד שליט"א לבדוק מה לגבי אזכור והתייחסות בחיבור 'פשוטו של מקרא' – לגבי הגמול של שכר ועונש בעולם האמת. ובכן: חשיכה גדולה!

בפרשת בחוקותי כתוב "וההלכתי בתוכם", ומפרש רש"י על אתר: "אטייל עמכם בגן עדן". החיבור בוחר בפשט הרמב"ן שאין המדובר על עולם הנשמות.

אלא שהרמב"ן בעצמו שם מציין על אתר שאת העונש בעולם הנשמות למד בפרשת אחרי, בפסוק "ונכרתו הנפשות העושות מקרב עמם". ואכן הרמב"ן בפרשת אחרי מאריך בזה אריכות גדולה. ואילו בחיבור בפרשת אחרי השמיט הרמב"ן, ולמדו כרש"י לעיל שם...

האבן עזרא בפרשת ואתחנן מפרש בפסוק "למען יטב לך" רמז לעולם הבא. ומציין לפסוק בהאזינו "אני אמית ואחיה", שם כתב שמשמע קודם אמית ואח"כ אחיה, ומזה הכתוב נלמד עולם הבא. למותר לציין: החיבור השמיט ב' מקורות האבן עזרא.

כך בפרשת בראשית "לפתח חטאת רובץ" פירש"י "לפתח הקבר" - אינו מובא בחיבור.

כך בפרשת ויחי בפסוק "יחי ראובן ואל ימות" פירש"י "ואל ימות לעולם הבא" – הושמט בחיבור.

רק בפרשת ואתחנן בפסוק "ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו", כאשר הביא רש"י מחז"ל דהוא לעולם הבא – שם הואילו בטובם להזכיר הפשט באותיות קטנות, אחרי אזכור הפשט האחר באותיות הגדולות. והרושם מתקבל, כאילו – חלילה – דברי רש"י על עולם האמת אינם עיקר, רק ראויים לציון בדרך אגב.

לא הקפנו את כל החיבור, אולם פעמים רבות [מלבד מה שהוזכר כבר], בהם הוזכר במפרשים השונים ענייני תחיית המתים והעולם הבא וכו', לא הוזכרו יסודי האמונה בחיבור

המתיימר להיות "שולחן ערוך להבנת המקרא, להגיש את סדר ופשט העניין כולו".

ט.

אחד מיסודי האמונה הוא קבלת תורה שבעל פה בסיני, וכלשון האבן עזרא בפרשת משפטים: "כי כאשר קבלנו התורה מן האבות כן קבלנו תורה שבעל פה אין הפרש ביניהם".

סרנו לבדוק היכן והאם הוזכרו בחיבור – המקומות שהראשונים הביאו מקור למציאות התורה שבעל פה מתוך התורה שבכתב. (יעוי' רש"י סנהדרין ז, א לגבי תחיית המתים: "ואפי' יהא מודה ומאמין שיחיו המתים אלא דלא רמיזא באורייתא כופר וכו', מה לנו ולאמונתו, וכי מהיכן הוא יודע שכן הוא הלכך כופר גמור הוא").

איננו יכולים לומר שהקפנו את כל המקומות, אולם בחיפוש ראשוני מצאנו ז' פעמים בראשונים. ואולם לשברנו ולדאבוננו, אף אחד מהם אינו מובא בחיבור.

בפרשת תולדות, בפסוק "וישמר משמרתו מצותי חקותי ותורתי" – פירשו רש"י והרמב"ן ועוד, דתורותי לשון רבים, להביא תורה שבעל פה. גם האבן עזרא מציין לדבריו בפרשת משפטים אשר שם "יבארם היטב". המעיין שם יראה שהוא כולל בזה תורה שבעל פה. ובעצם, מקור הדבר הוא מדברי הגמ' ביומא (כח, ב).

בחיבור הם מתעלמים מפירושם של שלושת גדולי המפרשים ורבים אחרים, אשר הם דברי חז"ל בגמ', ופוטרים את הקורא במה שנקרא "מריחה", בהאי לישנא: "לשונות שונים המציינים את מצוות השם לסוגיהן". רחמנא לצלן!

בפרשת יתרו, בפסוק "וישם לפניהם" - כתב האבן עזרא שקאי על התורה שבעל פה שהוא פירוש התורה שבכתב. הושמט בחיבור.

בפרשת משפטים, בפסוק "ואתנה לך את לחת האבן והתורה והמצוה" - כתב האבן עזרא "התורה" הוא תורה שבכתב, וה"מצוה" הוא תורה שבעל פה. הושמט בחיבור.

בפרשת בחוקותי, בפסוק "אלה החוקים והמשפטים והתורות אשר נתן השם" – פירש"י

"התורות" אחת שבכתב אחת שבעל פה.
הושמט בחיבור.

בפרשת חוקת, בפסוק "זאת חוקת התורה" -
פירש הרמב"ן "חוקת" מלשון חקיקה, כלומר
הנחקקת מן התורה, והיא תורה שבעל פה".
הושמט בחיבור.

בפרשת ואתחנן, בפסוק "ואותי ציווה בעת
ההיא", פירש"י דקאי על תורה שבעל פה.
הושמט בחיבור.

בפרשת וזאת הברכה, בפסוק "ישא
מדברותיך" - כתב האבן עזרא "כי הם ילמדו
התורה והם המעתיקים על תורה שבעל פה".
הושמט בחיבור.

אין בנו מילים לתאר הזעזוע.

*

בצאתנו מן הספר, התחושה נוראית. כפי
שאמרו גדולי התורה שליט"א, הסוגיא כעת
צריכה להיות לגופו של חיבור ולא לגופם של
מחברים, אשר אחד מהם מוכר כראשי החבורה
'בית מדרש הגר"א'. וכלפי החיבור הזה,
התחושה קשה מאוד.

ואולם יש לנו נחמה פורתא, שהחיבור הוצא
מחוץ למחנה, בציבור בני התורה המינים בעם.
ולפי מה שאנו שומעים: תלמודי תורה רבים
משאר החוגים, נחשפים לזוועה, ומנחים את
המלמדים לבל יקראו בחיבור. כן ירבו ב"ה.